

L. LICHTVELD

bronnen van het Zijn weer hoorbaar worden, ofwel kleuren samensmelt tot atmosfeer van landschap en bezieling van portret, dan wel in zijn behouwen steen de geest van bergen en ravijnen, de quinta essentia der wijzen en de edelsteen van kinderoogen tussen zuiver afgemeten vlakken houdt omsloten. 't Is alles gelijk, — een even ondoorgrondelijk wonder. En zoals de fijn-structuur van het kristal in planten, groei en bloei van planten zich in dieren, alle wonder van het zaad zich in de nederigste der mensen openbaart, evenzo spiegelt de grootheid van elke kunst zich af in de ontoereikendheid der andere kunstsoorten. Geen is de voornaamste.

Maar wanneer ik door een beeldhouwer in zekere zin het meest getroffen, door zijn kunst het meest geboeid word, is het omdat hij de zwaarste opgaaf heeft in zijn gebondenheid aan stof en zwaartekracht, aan de natuur-verbante vorm, die nimmer een versterkte nabootsing mag zijn van wat, in volle levenspracht voor alle zinnen kenbaar, om ons heen staat. Van allen blijft de beeldhouwer het dichtste bij de stof, en toch, zijn trots zoekt te bereiken wat het verst staat van de stof: waarneembaarheid van binnenleven, van karakter en verleden, van gerichtheid en verlangen, van essentie en van ziel. Nog minder dan omhulsel geeft ons zijn massieve steen, en toch wil hij dat daarin leven en beweging, ademende rust en ademloze spanning woont. Hij wil het leven geven in de schijnbaar onveranderlijke vorm, bezieling aan de schijnbaar dode vorm, duur aan het moment en vluchtigheid aan 't eens-voor-altijd vastgelegde. Is het wonder dat zijn taak van oudsher die van goden werd genoemd, en door geen enkele muziek, geen heldendicht, geen fresken 't appollinische mysterie wordt geëvenaard van het geslaagde beeldhouwerk? Want woorden en ritmen en intervallen zijn waarden van de geest en meetbaar; algemeen erkent men het bestaan ener abstracte muziek, — de sferen zijn de idiophonen bij uitstek, Bach's „Kunst der Fuge” werd voor geen enkel instrument gedacht, en ons interval- en harmonie-begrip is hoogst individueel, wijzigde zich met elke tijd en volgens de willekeurige canons van elk cultuurcentrum; terwijl het muzikale ritme niet ten onrechte gedefinieerd wordt als „het tellen en meten *der ziel*”.

Ook de woorden, met hun vlottende, geïmpregneerde betekenis vervullen hun taak onafhankelijk van hun materiële vorm en van het spraakorgaan; daarom zijn er zoveel verschillende en toch evenwaardige talen mogelijk, en is het irrationele element der grammaticale „functie” het voornaamste bestanddeel van elke zin.

Zelfs kleur-verhoudingen en schakeringen liggen op het domein des geestes; men percipieert ze onafhankelijk van het materiaal waarin zij ons kenbaar gemaakt worden, en het is nooit iemand ingevallen te beweren, dat het linnen een andere schilderwijze heeft ver-